

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мураєв Є.В., Торкатюк В.І., Ігнатова Н.І., Вороновська Л.П., Примак М.В., Бутенко Т.Є., Леуненко О.В., Грицаненко М.П., Александрова Є.Ю., Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Незважаючи на значну кількість проблем у сфері забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва і, як наслідок, їх безкризової та ефективної діяльності, основною з них, на нашу думку, є недостатня увага, що приділяється підприємцями контролю за своїми ризиками, уповільненою реакцією на виникаючі кризові ситуації та нездатність здійснювати ефективне фінансове управління. До того ж рівень розвитку економічної науки на сьогоднішній день дозволяє вирішити більшість з перелічених проблемних питань.

Головним завданням є приведення цих, часом розрізнених знань, у певну систему, яка б забезпечувала стабільну і ефективну діяльність суб'єкта підприємництва.

Дана система являє собою сукупність фінансових важелів і методів нейтралізації кризових явищ та забезпечення стабільної і ефективної діяльності та має вирішувати такі завдання:

- 1) здійснення моніторингу фінансового стану суб'єкта підприємництва з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку;
- 2) визначення масштабів кризового стану;
- 3) дослідження основних факторів, що обумовлюють кризовий розвиток суб'єкта підприємництва;
- 4) створення і реалізація заходів щодо запобігання криз;
- 5) контроль за виконанням антикризових заходів і оцінка отриманих результатів;
- 6) забезпечення стабільної та ефективної діяльності суб'єкта підприємництва як у короткостроковому, так і довгостроковому періодах.

Слід відзначити, що втрата контролю над станом кризового середовища призводить до розвитку кризових ситуацій на суб'єкті підприємництва і в кінцевому підсумку може спричинити його банкрутство. Головною проблемою, на наш погляд, є те, що досить часто про необхідність фінансової безпеки згадують вже за фактом виникнення кризових ситуацій.

Тому ми вважаємо, що необхідно інтегрувати систему фінансової безпеки безпосередньо у господарський механізм суб'єкта підприємництва. Це дасть можливість здійснювати не тільки заходи з нейтралізації криз і, відповідно, попередження банкрутства суб'єкта підприємництва, але й здійснювати поточний моніторинг його кризового середовища з метою максимально швидкого реагування на виникаючі загрози. Також це дає можливість впливати на ефективність діяльності суб'єкта підприємництва шляхом оптимізації фінансового управління.

Найбільш логічним і доречним місцем для впровадження системи фінансової безпеки суб'єкта підприємництва є його інтеграція у фінансово-економічний механізм підприємства, під яким мають на увазі найважливішу складову його господарського механізму, що відображає сукупність фінансових та економічних методів, способів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів й відносин з метою ефективного впливу на кінцеві результати діяльності підприємства

Система має базуватися на таких принципах:

1. Мінливості – будь-яка організація, у випадку ряду помилок як у господарській, фінансовій, так і управлінській сферах, може стати жертвою кризи й у результаті цього банкрутом. Цей принцип обумовлює необхідність здійснення діагностичних, а також превентивних заходів щодо забезпечення стабільної та ефективної діяльності.

2. Об'єктивності – аналітик, що оцінює ймовірність втрати фінансової рівноваги та настання кризи, повинен робити це з урахуванням лише методики аналізу та поточної ситуації на суб'єкті підприємництва та ринкової кон'юнктури.

3. Обачності – передбачає формування суджень, необхідних при розрахунках, здійснених в умовах невизначеності, що запобігають уникнути завищення чи заниження ймовірності настання кризи, чи втрати фінансової рівноваги.

4. Безперервності й оперативності – процес із забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва має здійснюватись на постійній основі, щоб вчасно відреагувати на появу негативних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, що можуть спричинити за собою виникнення кризових ситуацій і, як наслідок, банкрутства.

5. Конфіденційності – результати діагностики на предмет ймовірності настання криз та втрати фінансової рівноваги повинні бути комерційною таємницею суб'єкта підприємництва, оскільки розголошення даних може викликати негативну реакцію партнерів, контрагентів, інвесторів та ін.

6. Комплексності і системності, оскільки фактори, що призводять до втрати фінансової безпеки суб'єкта підприємництва, спричиняються різними причинами (як внутрішніми, так і зовнішніми), необхідно оцінювати фінансову ситуацію як взаємодію комплексу змінних усередині організації, відслідковуючи при цьому вплив зовнішнього середовища та його трансформації.

7. Явності в інтерпретації результатів – результати аналізу та рекомендації щодо забезпечення фінансової безпеки суб'єкта підприємництва мають бути чіткими, щоб уникнути неправильного їх розуміння і, як наслідок, хибних дій з боку керівництва.

Система дозволить боротися із реальними кризами, а не їх фіктивними похідними. Фіктивні і навмисні кризові ситуації практично неможливо спрогнозувати. Дані види не є нормальними з точки зору функціонування господарського механізму підприємства.. Крім того, у випадку навмисних

дій зі створення кризової ситуації система фінансової безпеки стикатиметься з цілим рядом перешкод для її нормального функціонування, а саме: перекручуванням даних фінансової звітності, саботуванням результатів аналізу з боку осіб, зацікавлених у створенні кризи, ігноруванням сигналів від окремих підсистем системи фінансової безпеки, маніпулюванням даними тощо.

Тому система буде працювати у випадку з реальними кризовими ситуаціями, тобто такими, що були спричинені об'єктивними внутрішніми чи зовнішніми факторами і при відсутності злого наміру з боку самого суб'єкта підприємництва.

Систему рекомендується використовувати внутрішніми суб'єктами, а не зовнішніми аналітиками, що має на увазі наявність внутрішньої зацікавленості самого суб'єкта підприємництва, у протилежному випадку вона буде неефективна.

Враховуючи вищезазначене, можемо сформулювати визначення системи фінансової безпеки суб'єкта підприємництва як сукупність взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього і зовнішнього середовищ.

Таким чином, систему фінансової безпеки пропонується інтегрувати у фінансово-економічний механізм підприємства, що дозволить здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем організації та приймати вчасні і обґрунтовані рішення. Її дія має ґрунтуватись на принципах мінливості, обачності, об'єктивності, безперервності й оперативності, конфіденційності, комплексності і системності, явності в інтерпретації результатів та має на меті забезпечити стабільну, безкризову та ефективну діяльність суб'єкта підприємництва.